

культури, освоєння нових образців поведінки зможе сподвигнути народ для боротьби за свою унікальну національну культуру.

Для відродження культури необхідні: зменшення впливу консервативних ідей, пропагандування ідей про унікальність української культури, необхідна державна участь у «житті» культури, підтримка культурного насліддя, обмеження зарубіжного впливу на культуру.

Для реалізації цього механізму необхідно використовувати культурне насліддя, реформувати державну культурну політику, здійснювати різносторонню підтримку сучасних діячів культури, виховувати молоде покоління на ідеях патріотизму та моральності.

Сучасна світова культура представляє собою складний процес і переживає період кризи. Сучасна українська культура має взяти курс на відродження. Розв'язання задачі відродження культури зводиться до розв'язання основного протиріччя сучасного світу – відносин людини та машини. Так, новий штучний світ нав'язує людині свої стереотипи та обмежує мислення. Потрібно актуалізувати всі цінності світової цивілізації; традиційних культур та орієнтація на виховання молодого покоління у патріотичних налаштуваннях; пропагандування у соціальних мережах літератури та створення груп, націлених на розвиток моральних та духовних якостей особистості, інформування про сучасні культури та значущу роль української культури як невід'ємної складової світової культури.

Кочура Л. О., студентка

будівельного факультету,

Наук. кер. – **Радіонова Л.О.**, канд. філос. наук, доц.,

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова, Україна

МОНОМІСТА: ВІД ІНДУСТРІАЛЬНОЇ ДО ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕПОХИ (на прикладі м. Куп'янськ)

Актуальність статті полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку українських міст більшу частину поселень, що знаходяться в стані занепаду, складають «мономіста», що виникли в період індустріалізації країни, господарська спеціалізація яких пов'язана з промисловим і оборонним виробництвом; таким чином з'являється необхідність «відродження» цих міст та побудови на їх основі нових, суттєво інших сучасних міст.

Проблематика полягає в тому, що на даному етапі політичного, економічного, соціального розвитку Україна знаходиться в стані перспективи відродження «мономіст» та розвитку міст взагалі. Саме тому необхідні докорінні зміни в системі політичного, фінансового, економічного та

соціального життя міст.

А. Маслова, розглядаючи мономіста в своїй статті, робить висновок, що «мономісто» – це населений пункт, більша частина населення якого задіяна на одному чи декількох містоутворюючих підприємствах (заводах), найчастіше суміжних галузей. Таким чином, після переходу економіки України у постіндустріальну економіку багато заводів, з різних причин, зачинили, і робітники залишилися без роботи і відповідно без зарплатні. Тому дане місто стає нерентабельним і не виконує не одну з розглянутих вище функцій. Дані міста є непривабливими для інвесторів, жителі цих міст схильні до внутрішніх міграцій та роботи не за професією.

Перш ніж перейти до причин занепаду «монофункціональних міст», розглянемо, в яких вимірах взагалі можна розглядати міста. Професор економіки в Пермському національному дослідницькому політехнічному університеті Катерина Аношкіна виділяє п'ять основних функцій, які виконують міста:

1) міста слід розглядати як місце для життя, місце комфортного і безпечного існування людини, що має ключове значення в залученні нових жителів і стягнення місцевого населення;

2) міста формують основний попит на інноваційні рішення і саме в місті створюються інновації, міста посилюють своє значення технологічних, інноваційних центрів;

3) акумулюють фінансові ресурси і різноманітність економічної діяльності, сучасну інфраструктуру, що дозволяє досягати необхідний рівень ефективності розвитку нових виробництв і бізнесу»;

4) міста акумулюють «креативний клас», який є живильним середовищем і локомотивом інноваційної економіки;

5) міста є центрами споживання, демонструє ринкову перевагу міста. Високий стандарт особистого і суспільного споживання, що склалася в місті, створює йому конкурентну перевагу в очах потенційного інвестора або потенційного туриста, підвищує місце міста в регіональній та міській ієрархії.

Типовим представником «мономіста» є Куп'янськ. Куп'янськ – місто в Харківській області, третє за величиною місто області. За часів індустріалізації містоутворюючими підприємствами стали Куп'янський цукровий завод, Куп'янський ливарний та машинобудівельний заводи, пивний завод. В теперешній час, виробничий стан міста переживає кризові часи – в 2009 році цукровий завод збанкрутів, пивний завод зачинився в 2005 році.

Куп'янський ливарний завод був побудований в епоху бурхливого економічного зростання в кінці 60-х – початку 70-х років. Завод створювався як філіал Харківського заводу «Серп і молот» для забезпечення зростаючих потреб в багатосерійному випуску важких виливків з сірого та високоміцного чавуну, а так само ливарних заготовок 3-ї групи складності при виробництві двигунів для тракторної промисловості. Завод був містоутворюючим підприємством для проживання персоналу було побудоване селище міського

типу в межах села Ковшарівка. В даний час, завод пройшов дуже складні і болючі процедури санації і ліквідації. Величезна частина не затребуваних потужностей була списана і розібрана.

Машинобудівельний завод теж переживає не кращі часи. В 2000-х роках завод зачинили, частину обладнання списали. Сьогодні відбувається поновлення і відновлення роботи деяких цехів, колись потужного і прибуткового підприємства.

В минулому процвітаюче і відоме своїми виробничими потужностями місто поступово перетворюється на кризове і вимираюче.

Також в місті розвинена транспортна інфраструктура – крупний залізничний вузол станції Куп'янськ-Вузловий, Куп'янськ-Сортувальний, зупинкові пункти приміських поїздів Куп'янськ-Сортувальний, Парк Східного прибуття, розвинутий таксопарк приватних підприємців та функціонує мережа автобусних перевезень пасажирів на приватних засадах.

В місті налічується два коледжа – автотранспортний та медичний, також три ПТУ. Випускники ПТУ отримують спеціальності токаря, повара-кондитера, швеї, маляра-штукатура, перукаря, слюсаря, електрика. Кожного року випускається близько 500 молодих спеціалістів, і в сучасних ринкових умовах більшість з них не мають змоги працювати за спеціальністю чи, хоча б для початку, отримати досвід роботи. В такій же ситуації знаходяться і працівники, в минулому прибуткових заводів, а сьогодні – занедбаних та зачинених.

Вирішення проблеми. В світовій практиці проблеми «мономіст» є вирішуваними. Ці міста активно відновлюють, держава всебічно стимулює їхній розвиток. Необхідно зробити відхід від індустріальної епохи до постіндустріальної, тобто від виробництва до сфери послуг.

На основі аналізу виробничих потужностей та економічної ситуації міста Куп'янська можна зробити висновок, що в місті не розвинута *сфера туризму та послуг*. Розвиток цієї галузі можливий шляхом перетворення міста в осередок екотуризму. Зелений сільський туризм, або агротуризм, особливо популярний в США і країнах Західної Європи, – це відпочинок в сільській місцевості або в невеликих містах. Це подорожі в природу, причому головний зміст таких подорожей – знайомство з живою природою, з місцевими звичаями і культурою; зведення до мінімуму негативних наслідків екологічного і соціально-культурного характеру; підтримка екологічної стійкості середовища; сприяння охороні природи і місцевого соціокультурного середовища; екологічна освіта та просвіта; участь місцевих жителів і отримання ними доходів від туристичної діяльності, що створює для них економічні стимули до охорони природи; економічна ефективність і внесок в сталий розвиток відвідуваних регіонів.

Мальовничі краєвиди річки Оскіл, крейдяні гори, чисте повітря та зелені насадження – основа туристичних маршрутів. Як зазначалося вище, транспортна система міста є розвиненою, і тому, туристи зможуть без проблем добиратися до пунктів екологічного маршруту.

Також з притоком туристів з'явиться необхідність у розвитку продовольчої сфери, що викличе відкриття нових екокафе, що матимуть відповідний дизайн і атмосферу.

Перетворення міста в креативний центр. Розфарбування звичайних цегляних багатоповерхівок, встановлення незвичайних скульптур, стріт-арт (не звичайні написи, а справжні шедеври), побудова музичних фонтанів, відновлення парків та оновлення атракціонів сприятимуть поновленню зацікавленості до міста та зможуть стати частиною екотуризму.

Впровадження соціальних програм для стимулювання зацікавленості містян в розвитку свого міста. Такими соціальними програмами можуть стати – патріотичне виховання молоді, на прикладі ЗОШ №1, де існує патріотичний гурток «Рівний рівному». Музей міста весь час проводить виставки, присвячені українській історії, музична школа проводить концерти, що мають українську тематику, також є гурток народних танців. Курси підвищення кваліфікації на прикладі 32 президента Америки Рузвельта, «розмови біля каміну», в яких мер міста буде звертатися до містян і орієнтувати їх на власний розвиток та працю над добробутом міста; держпідтримка освітніх та туристичних проектів розвитку міста.

Звісно спочатку введення нової – туристичної сфери в програму розвитку міста потребує певних капіталовкладень, але водночас з'являться нові робочі місця і надходження до держбюджету.

Необхідним кроком є побудова меритократії. Меритократія, в буквальному перекладі – «влада гідних», це система, в якій керівники призначаються з числа спеціально «тренованих», що перевіряються, професійно підготовлених управлінців. Така система протилежна як аристократії (так як управлінці можуть бути будь-якого достатку і походження), так і демократії – бо вибір майбутніх керівників все ж обмежений.

Наочний приклад меритократії в дії – призначення останнього, п'ятого покоління китайських лідерів. Шість з семи членів Постійного комітету Політбюро як мінімум двічі займали пост керівника провінції, і кожен показав на своєму посту вражаючі результати. Таким чином, професійна підготовка управлінців містом є невід'ємною частиною початку процесу відродження.

Проведення політики децентралізації. «Монофункціональні міста» є не поодиноким випадком, а широко розповсюджені на території сучасної України. Саме тому простежується розуміння необхідності і важливості політичної забезпеченості органами державного управління через спроби становлення систем політичного управління на містах, тобто введення децентралізації. Але в зв'язку з відсутністю єдиних управлінських підходів до забезпечення децентралізації, недостатньо опрацьованих для практичного застосування суспільних та аналітичних досліджень і, як показує аналіз джерел, відсутність в політичному середовищі однакового розуміння сутності даної категорії, цей процес проходить недостатньо ефективно і не

носить системного характеру.

Методи і засоби політичного забезпечення міста повинні враховувати особливості, характерні тільки для соціально-економічної системи конкретного міста. Наявність цих особливостей обумовлює специфіку загроз з боку політичного втручання вищих органів державного апарату в політику міста, які повинні враховуватися органами міського управління.

Висновки. Вузька спеціалізація мономіст робить їх неконкурентноздатними та залежними від зовнішніх чинників, тому необхідна диверсифікація, тобто розвиток інших галузей, окрім містобудівної.

Суттєве значення в розв'язку проблеми «мономіст» відіграє і фінансова підтримка держави, відкриття нових підприємств, сприяння організованим перекваліфікації кадрів, створення соціальних проектів для заохочення містян. Необхідно надати стимул для розвитку міст.

Таким чином, для «відродження» українських мономіст, на прикладі міста Куп'янська, необхідні наступні кроки на державному рівні:

1. Створення меритократичної форми правління.
2. Боротьба з корупцією, вдосконалення законодавства, розвиток національного бізнесу та залучення інвесторів, створення бази для розвитку торгового сектора економіки та сфери послуг, розроблення освітньої програми та перекваліфікації кадрів, створення вечірніх освітніх центрів, які на відміну від заочної форми навчання, будуть спрямовані на практичні навички.
3. Проведення політики децентралізації. Методи і засоби політичного забезпечення міста повинні враховувати особливості, характерні тільки для соціально-економічної системи конкретного міста. Наявність цих особливостей обумовлює специфіку загроз з боку політичного втручання вищих органів державного апарату в політику міста, які повинні враховуватися органами міського управління.
4. Диверсифікація галузей спеціалізації міст.
5. Фінансування «мономіст» та залучення інвесторів.
6. Створення соціальних проектів для заохочення містян.

Левченко Д. Р., аспірант,
*Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А. Н. Бекетова, Украина*

ПРОБЛЕМЫ ГУМАНИЗМА В АРХИТЕКТУРНО-ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОМ АСПЕКТЕ

В ХХІ веке понятие «гуманизация» является неотъемлемой частью жизнедеятельности современного общества. Оно применяется к любому действию или процессу, изменения которого будут учитывать интересы